

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Павлович Т.І.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ УРОКІВ

Анотація. Дана стаття присвячена особливостям використання нетрадиційного уроку, що сприяє підвищенню пізнавальної активності та творчості учнів. Нетрадиційні форми та методи роботи покращують розвиток учнівських здібностей та особистісних якостей. Зазначені найпоширеніші та найдієвіші форми нетрадиційних уроків: захист проєктів та ідей; постановка казки, проведення гри за темою уроку; екскурсія за вказаною темою; робота в групах.

Ключові слова: нетрадиційний урок, мотивація, урок англійської мови, професійна мобільність, навчальний процес

Abstract. The article highlights problems of theoretical principles of the non-traditional forms of organization of training, the description of the theoretical issues of non-traditional forms, its essential elements, basic stages, determining the teacher's role, identifying ways of implementations and application of non-traditional forms into the language learning process, as well as solving problems encountered in teaching language through. Among all the variety of classroom management forms that can be implied in order to improve key competences, preferential are the ones that are oriented on the creation of educational situations, in which learners set and solve valuable for them issues in the process of creative practical activity. The article raises the problem of the importance of using non-traditional forms of training for students of a foreign language. The basis of the modern paradigm of education are such scientific and theoretical concepts as student-oriented learning, individualization and differentiation of educational activities, the formation of motivation to learn, self-development of students. The importance of conducting classes in a foreign language based on non-traditional elements, such as professional business games, video in the

original language, project creation, is substantiated. An attempt has been made to prove that, conducting classes in a foreign language of an unconventional form determines the development of creative abilities, ingenuity, rapid assimilation of knowledge among students, and also promotes the creative formation of their self-development, self-design, creates a desire for self-education. It is determined that the use of non-traditional forms of organization of training in foreign language classes is an important condition for the formation of professional mobility.

Key words: *non-traditional forms of organization of training, motivation, classes in a foreign language, formation of professional mobility, learning process.*

Постановка проблеми. У сучасному світі дедалі гостріше проявляється проблема «стандартної освіти». Вчителі мають урізноманітнювати власні уроки для підвищення ефективності навчання. У зв'язку з цим варто застосовувати нетрадиційні методи для розвитку особистості учнів, їх творчих здібностей і досягнення успіху в сучасному суспільстві.

Загалом поняття «нестандартний урок» було введено у методику наприкінці 80-х років ХХ століття. Нетрадиційними уроками зазвичай вважають такі, у яких традиційні елементи замінюються нестандартними, після чого істотно змінюються структура заняття. Характерною відмінною рисою таких уроків також є те, що у них акцент ставиться на концентрацію вольових, інтелектуальних та емоційних зусиль учнів під час їхньої підготовки до заняття і при його проведенні. Також тут слід виділити значну творчу та пізнавально-організаційну активність учнів.

У нестандартному уроці відсутні жорсткі вимоги до планування уроку. У порівнянні з традиційними формами він характеризується більшою творчою складовою, розкутістю та своєрідною неформальністю; у ньому також необхідні безпосереднє залучення учасників до процесу підготовки. Часто під час таких уроків викладачем чітко не формулюються цілі та мета уроку, однак вони стають чітко зрозумілими з ходом уроку. Зазвичай нестандартні уроки більше до вподоби учням, але вони вимагають набагато більших затрат на підготовку та реалізацію, ніж звичайні. Деяким чином нестандартний урок є чимось середнім між виховним заходом і уроком у традиційному його розумінні

Науковими розвідками щодо нетрадиційних форм навчання займалися такі вчені-методисти: І. Атанайчук, Г. Борецька, Н. Борисова, Т. Михальченко, Л. Нос, В. Сазонова, М. Хома, Н. Христин, І. Чорна [1–8]. Вони вважають, що урок слід відрізнити спільною творчістю вчителя та учня, забезпечуючи єдність виховання та навчання, характеризуючись естетичною та емоційною прозорістю, навчальною метою.

Як показує **аналіз педагогічних досліджень і публікацій** та практичних спостережень, існує інтерес до проблеми нетрадиційних уроків у процесі навчання у школі та активізації навчальної діяльності учнів. У зв'язку з цим в останні роки спостерігається тенденція використання нетрадиційних уроків. Оскільки нетрадиційні уроки разом із розширенням можливостей уроку дають можливість для формування в учнів особистісних якостей та кращого оволодіння знаннями.

Актуальність теми нашого дослідження – необхідність пошуку шляхів нетрадиційних форм у процесі навчання англійської мови для підвищення мотивації щодо її вивчення.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні переваг використання нетрадиційних форм організації навчання на заняттях з англійської мови. Відповідно до поставленої мети сформульовано основні **завдання** дослідження: провести теоретичний аналіз методів і прийомів навчання, пояснити високу ефективність використання нетрадиційних уроків, проаналізувати спостереження щодо стану навчального процесу з використанням нетрадиційного уроку.

Виклад основного матеріалу. В основі сучасної парадигми вищої освіти лежать такі науково-теоретичні поняття, як особистісно-орієнтоване навчання, індивідуалізація і диференціація навчальної діяльності, формування мотивації до навчання, саморозвиток учнів. Дані концептуальні ідеї освіти успішно реалізуються в сучасному інформаційно-освітньому середовищі, що забезпечує організацію навчального процесу за допомогою сучасних технологій. Однак одним з найважливіших напрямів цього процесу є методична підготовка вчителів до використання нових технологій в навчальному процесі.

Нетрадиційний урок – це імпровізація навчального заняття з нетрадиційною структурою. Такий урок має включати прийоми та методи різних форм навчання. Він заснований на спільній діяльності вчителя та учнів, спільному пошуку, апробуванні нових форм роботи, що в кінцевому підсумку впливає на активізацію пізнавальної учнівської активності на уроках і підвищення ефективності викладання [6, с.216–219].

До нетрадиційних форм уроків відносять *рольові ігри, уроки-спектаклі, включення казкового сюжету, ретроспективу знань, уроки-фантазії, уроки-ігри, ділові ігри, уроки-заліки, уроки-подорожі, круглі столи або конференції, уроки-змагання, прес-конференції, уроки для висловлювання власних думок, уроки-діалоги, мозкові штурми, уроки-вікторини, уроки – актуальні інтерв'ю, імітаційно-рольові моделювання, уроки-диспути, моделювання учнівського мислення, уроки-турніри* тощо. Необов'язково увесь урок має стати нетрадиційним, можливе вкраплення в нього лише окремих елементів, які спрямовані на активізацію навчання. Це можуть бути уроки з використанням комп'ютерних технологій і проектної методики, нестандартні форми тестування тощо [6, с.218].

Ефективним вважається навчальний процес, при якому учень є активним об'єктом, здатним самостійно здобувати знання та застосовувати їх у житті. Тому основними показниками продуктивності навчання є формування самостійності та активності учнів, які реалізуються в процесі проведення нетрадиційних уроків.

Найважливішим завданням нетрадиційного уроку є прояв здібностей учня в повній мірі і, як наслідок, підвищення його пізнавальної активності. Важливо правильно підібрати вид нетрадиційного уроку з урахуванням психологічних і вікових особливостей учнів.

Метою нетрадиційних уроків є робота над новими методами, формами, прийомами і засобами навчання, що сприяє реалізації основних завдань педагогіки та закону щодо активності навчання.

Основними складовими нетрадиційних форм уроків є: мотивація, новизна, різноманітність форм і методів, творча мисленнева діяльність. Важливо створити на занятті атмосферу

іншомовного спілкування, тому що в основному на таких уроках домінує пасивне, а не активне спілкування.

Необхідно відзначити такі **функції нетрадиційних уроків** англійської мови:

– **навчальна** функція полягає в тому, що нетрадиційні уроки здатні розвинути в дітей увагу, пам'ять, уміння сприймати і працювати з інформацією та іншими загально навчальними навички, а також вміння приймати рішення;

– **виховна** функція проявляється в тому, що в дітей з'являється вміння спілкуватися, працювати в групі, гуманно й уважно ставитися до того, з ким доводиться працювати;

– **розважальна** функція – створення атмосфери на уроці, яка здатна ненав'язливо повернути дитину до навчання, викликати в ній позитивні емоції та перетворити урок на незвичайну подію;

– **комунікативна** функція – навчання дітей навичкам спілкування як українською, так і іноземною мовою, а також уміння правильно висловлювати власні думки;

– **релаксаційна** функція – розслаблення, зняття емоційної напруги, спричиненої навантаженням від тривалого щоденного шкільного навчання;

– **розвивальна** функція – виявлення та вдосконалення таких якостей особистості, які необхідні для активізації прихованих особистісних можливостей [5, с. 221–227].

Усі перераховані вище функції нетрадиційного уроку допомагають не лише в навчанні іноземної мови, а й також розвивають особистісні якості учня.

Враховуючи зазначене вище, використання нетрадиційних уроків англійської мови можливе в різних ситуаціях та різних навчальних закладах. Такі форми навчання можуть проводитися як систематично, так і час від часу, як у великих, так і в невеликих групах, що залежить від застосованих на уроці методик.

Ми вважаємо, що нетрадиційні форми навчання англійської мови мають низку переваг за певними критеріями порівняно з традиційними, а саме: добровільний характер участі, велика самостійність та ініціативність з боку учнів, можливість втілити широкий спектр творчих ідей у життя, проявити та реалізувати себе. Впровадження в навчальний процес нетрадиційних уроків

сприяє розвитку в учнів позитивної мотивації до вивчення англійської мови.

На нашу думку, призначення нетрадиційних уроків у груповому застосуванні. Учні, спілкуючись між собою, допомагаючи один одному у виконанні творчих завдань до уроку, взаємо навчаються і розкривають у собі нові здібності.

Найбільш популярним у сучасній практиці залишається застосування нетрадиційних уроків з англійської мови після засвоєння якоїсь теми або декількох тем, які виконують контроль навчального матеріалу. Зазначені уроки відбуваються незвичайно, нетрадиційно. Схожа зміна певної обстановки є доцільною, оскільки вона сприяє створенню атмосфери свята при підбитті підсумків результатів щодо виконаної роботи та здатна зняти психологічний бар'єр, який з'являється в звичайних умовах у зв'язку з острахом допустити помилку. На вказаних уроках досягаються найрізноманітніші цілі як методичного, так і педагогічного та психологічного характеру.

Зупинимося на деяких видах нетрадиційних уроків, зокрема на відео-уроці, уроці-проекті, уроці-грі, уроці-прес-конференції, уроці-рольовій грі.

Відео-урок є однією з нетрадиційних форм уроку англійської мови. Зокрема використання відео на таких уроках допомагає реалізувати найважливіші вимоги комунікативної методики, що полягає в представленні процесу оволодіння мовою як розуміння справжньої іншомовної культури. Позитивний вплив має використання різної відео інформації, що сприяє запам'ятовуванню країнознавчого та мовного матеріалу. Ця дієва форма нетрадиційного уроку сприяє не лише активізації уваги, а й сприяє у вдосконаленні сприйняття та розуміння мовлення на слух та говоріння.

Урок-проект є нетрадиційною формою уроку англійської мови. Проектна методика відрізняється груповим характером виконання вказаних завдань. При цьому здійснюється діяльність, яка є креативною та орієнтована на особистість учня і передбачає високий рівень в індивідуальній та колективній відповідальності за виконання загаданого для розробки. Це може проходити у формі доповіді, конференції, конкурсу, свята, спектаклю. Головний

результат у роботі за нетрадиційною формою уроку над проектом – це актуалізація існуючих і здобуття нових знань, навичок і вмінь та їх креативне застосування по-новому [3, с. 420–424].

Урок-гра є продуктивним видом організації, адже він розширює знання учнів щодо звичаїв, що існують в англійськомовних країнах, і розвивають у школярів здатність до іншомовної комунікації, що стане в нагоді в різних ситуаціях. Він може бути різним, зокрема, у формі ділової гри (на один урок чи навіть на два), дидактичної гри, логічної гри.

Урок-прес-конференція проводиться у вигляді рольової гри, тому що передбачає наявність певних ролей: це бесіди членів делегацій або інших груп із представниками телебачення, преси, журналістами газет і журналів, фотокореспондентами. Перед учасниками конференції ставиться мовне завдання. Під час уроку учні тренуються в монологічному мовленні, в умінні ставити проблемні запитання дискусійного характеру, аргументовано відповідати на запитання. Учнім подобаються такі уроки, тому що вони передбачають розвиток навичок самостійної роботи, прагнення до творчого пошуку. Після уроку, як правило, учні діляться враженнями, визначають, що вдалося, а що не дуже, планують, за якою темою можна провести такий урок.

Урок-рольова гра є однією з найефективніших форм і способів створення ситуації, що сприяє розвитку мовлення та має великі можливості мотиваційно-спонукального характеру. Рольова гра є своєрідним навчальним прийомом, коли учень повинен говорити в межах заданої теми, граючи роль, реагуючи на обставини, або граючи роль одного з учасників цієї гри. Учні мають вміти почати бесіду, далі підтримувати її, змогти перервати співрозмовника, коли потрібно, погодитися з ним чи ні. Майже увесь час у процесі рольової гри відводиться мовленнєвій практиці, у цей же час не лише той, хто говорить, а й слухач, є максимально активними, тому що він повинен зрозуміти і запам'ятати фразу співрозмовника, співвіднести її до ситуації, та коректно відреагувати на неї. При навчанні усного мовлення із застосуванням рольової гри варто працювати над мовленнєвою діяльністю, ігровою та навчальною одночасно [3, с. 420–424].

Відомо, що основним завданням вчителя є мотивування учня

до навчання. Використання під час уроків нетрадиційних форм навчання – це найкращий спосіб для цього. Мотивацію можна розглядати як сторону суб'єктивного світу учня; вона визначається його потребами, спонуканнями та уподобаннями і має вирішальне значення для активізації всіх психологічних процесів – мислення, сприйняття, розуміння та засвоєння іншомовного матеріалу.

Застосування нестандартних методів захоплюють навіть найбільш пасивних і слабо підготовлених учнів, що позитивно позначається на їхній успішності.

Отже, нетрадиційні уроки варто застосовувати як підсумкові у процесі узагальнення та закріплення знань, умінь і навичок учнів. Проте дуже часто використання зазначених форм в організації навчального процесу не варто, тому що це здатне привести втрату зацікавленості навчальним предметом і процесом навчання. Наголосимо, що перед нетрадиційним уроком повинна відбутися ретельна підготовка, зокрема, постановка певних навчальних цілей у навчанні і вихованні.

Висновки. Результати дослідження дають можливість зробити висновок, що нетрадиційні уроки дозволяють навіть наявній інструментарій для проведення традиційних уроків застосувати з більшою ефективністю у нестандартних ситуаціях у класі та допомагають підвищити продуктивність роботи на уроці та у позаурочний час, присвячений підготовці до занять. Нетрадиційні уроки привносять елемент імпровізації, хоча і є доволі складним у плані підготовки явищем, однак сприяють формуванню дружніх відносин між вчителями та їхніми учнями. Також вони сприяють відкриттю нових обрисів у методиках розвитку вмінь і навичок учнів, роблячи процес засвоєння величезних обсягів інформації цікавим та сприйнятливим для учнів.

Перспективи дослідження полягають вбачаємо у використанні нетрадиційних уроків для покращення усного мовлення, читання, аудіювання та письма.

Література:

1. Дичківська І.М. Інновації в педагогічних технологіях: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2017. 218 с.
2. Михайленко Т.А. Інноваційні технології у вивченні англійської

- мови. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Нос Л., Хома М. Нестандартні уроки з англійської мови в новій українській школі. *Молодий вчений*, 2020. 10 (86). С. 420–424.
 4. Сазонова В.С., Анатайчук І.М. Застосування нетрадиційних форм проведення уроку з англійської мови для розвитку комунікативних навичок у студентів немовних спеціальностей. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70) № 2 Ч. 2 2020. С. 225–231.
 5. Христич Н.С., Борисова Н.В. Проблема вибору традиційних та інноваційних технологій навчання у процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 198–201.
 6. Чорна І.І. Використання нетрадиційних форм організації навчання на заняттях з іноземної мови як важлива умова формування професійної мобільності майбутніх економістів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 60'2018. С. 216–219.
 7. Byrne D. Keys to Language Teaching. Techniques for Classroom Interaction. Longman, 2015. 180 p.
 8. Ellis G. Learning to Learn English. Cambridge University Press, 2016. P. 25–26.